

## КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ТА ІНШИЙ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

### CONSTITUTIONAL AND LEGAL CONCEPT OF RIGHTS FOR JUDICIARY AND OTHER LEGAL PROTECTION IN THE CONDITIONS OF THE SLOVAK REPUBLIC

**Грушкова Р.,**  
*студентка I курсу докторантури*  
*юридичного факультету*  
*Трнавського університету,*  
*помічник адвоката*

Повідомлення під назвою «Конституційно-правова концепція права на судовий та інший правовий захист в умовах Словацької Республіки» характеризує окремі статті Конституції Словацької Республіки, які становлять зміст основного права на судовий та інший правовий захист, який надається всім без винятку. Повідомлення наближує систематику укладення зазначених прав і аналізує, які інституційні та процесуальні гарантії Конституція Словацької Республіки надає особам у зв'язку із застосуванням зазначеного фундаментального права.

**Ключові слова:** Конституція Словацької Республіки, Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод, судовий захист, інший правовий захист, цивільний процес, кримінальний процес.

Сообщение под названием «Конституционно-правовая концепция права на судебную и другую правовую защиту в условиях Словацкой Республики» характеризует отдельные статьи Конституции Словацкой Республики, составляет содержание основного права на судебную и другую правовую защиту, которая предоставляется всем без исключения. Сообщение приближает систематику заключения указанных прав и анализирует, какие институциональные и процессуальные гарантии Конституция Словацкой Республики предоставляет лицам в связи с применением указанного фундаментального права.

**Ключевые слова:** Конституция Словацкой Республики, Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод, судебная защита, другая правовая защита, гражданский процесс, уголовный процесс.

The report entitled "The Constitutional and Legal Concept of the Right to Court and Other Legal Protection in the Conditions of the Slovak Republic" describes separate articles of the Constitution of the Slovak Republic, which form the essence of the fundamental right to judicial and other legal protection, which is granted to all without exception. The notice brings the taxonomy of the conclusion of these rights and analyzes what institutional and procedural guarantees the Constitution of the Slovak Republic provides to individuals in connection with the application of the said fundamental right.

**Key words:** Constitution of the Slovak Republic, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, judicial protection, other legal protection, civil procedure, criminal process.

**Постановка проблеми.** Джерела прав людини, які знаходяться в цивільному і кримінальному судочинстві, можуть бути двоякого походження: національного та міжнародного. На національному рівні основні принципи цивільного кримінально-процесуального судочинства містяться в Конституції Словацької Республіки<sup>1</sup>. Конституція Словацької Республіки є основним законом держави, який регулює основні права і свободи людини і її судовий захист. У сьомому розділі другої глави регулюються ст.ст. 46–50 права, які становлять зміст фундаментального права на судовий та інший правовий захист. До цивільного і кримінального судочинства, крім цитованих статей Кодексу, застосовуються також інші положення другої глави.

Конституція Словацької Республіки для конкретизації зазначених прав надає право законодавцеві приймати відповідні закони.

Віднесенням права на судовий та інший правовий захист до прав людини, що захищаються Конституцією Словацької Республіки, не виділився

тільки правовий захист прав людини, але і правовий захист всіх прав, що впливають із правової системи Словацької Республіки. Без реального закріплення, забезпечення і гарантування прав, що утворюють зміст права на судовий та інший правовий захист, всі інші права були б ілюзорними і залежними тільки від добровільного дотримання та здійснення. Саме з цієї причини положеннями ст.ст. 46–50 Конституції Словацької Республіки змінився режим міжнародних конвенцій про права людини та основні свободи до конституційного права Словацької Республіки<sup>2</sup>. Конституційний суд Словацької Республіки зазначив: «Зміст фундаментального права на судовий та інший правовий захист включає право кожної людини на те, щоб у його справі рішення приймалося в рамках відповідних правових норм, які можуть мати основу в чинному законодавстві Словацької Республіки або в таких міжнародних договорах, які Словацька Республіка ратифікувала і оприлюднила, в такий спосіб, як це передбачено законом» (IV. ÚS 77/02). Право на судовий та інший правовий захист, яке, з точки зору термінології Європейської конвенції з прав людини та основних свобод, розуміється як право на справедливий судовий розгляд, гарантується ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних

<sup>1</sup> REPÍK, B. *Eudské práva v súdnom konaní*. Bratislava : Vydavateľstvo MANZ. 1999. s. 15.

<sup>2</sup> SVÁK, J. – CIBULKA, E. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Vybrané otázky teórie, výučby a praxe*. Žilina : Poradca podnikateľ'a. 2006. s. 545.

свобод, а також гарантії обвинуваченого в кримінальному процесі, містяться в ст. 7 Конвенції. Хартія основних прав і свобод закріплює право на судовий та інший правовий захист у положеннях ст.ст. 36–40. Основні процесуальні права на справедливий судовий розгляд регулює також ст. 14 п. 1 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Для значення міжнародних договорів і міжнародних конвенцій, у зв'язку із застосуванням і тлумаченням різних статей Конституції або окремих положень національних законів, є важливим взаємозв'язок між національними законами і міжнародними договорами або конвенціями. Відповідно до ст. 7 п. 5 Конституції Словацької Республіки, пріоритет мають над законами міжнародні договори в області прав людини і основних свобод, міжнародні договори, для виконання яких не вимагається закон і ті міжнародні договори, які безпосередньо наділяють правами або обов'язками фізичних осіб або юридичних осіб і були ратифіковані й оприлюднені способом, який передбачений законодавством. Варто також вказати на ст. 154с Конституції Словацької Республіки, відповідно до якої міжнародні договори про права людини й основні свободи мають пріоритет над законами за умови виконання двох пунктів: а) є складовою частиною правової системи Словацької Республіки і були затверджені й оприлюднені в установленому законом порядку до набрання чинності Конституційного закону № 90/2001 Зб., б) забезпечують більший ступінь конституційних прав і свобод.

Обидва наведених конституційних положення, за умови виконання пунктів, надають пріоритет міжнародним договорам над законами. Проте міжнародні договори не мають пріоритету над Конституцією Словацької Республіки. Зазначене в ряді рішень декларував і Конституційний суд Словацької Республіки: «Міжнародні договори з прав людини займають особливе місце в системі джерел права Словацької Республіки. Як це передбачено в Конституції, вони мають пріоритет над законами, але не мають пріоритет над Конституцією Словацької Республіки. Вони не можуть вважатися частиною конституційного права. Таким чином, захист прав і свобод, що впливають з них, не має характер захисту конституційності. Конституційний суд є органом захисту конституційності. Таким чином, Конституційний Суд не має повноважень щодо захисту прав і свобод, якщо суб'єкт права оскаржує порушення міжнародної конвенції без того, аби одночасно претендував і на захист фундаментальних прав і свобод, які гарантуються Конституцією Словацької Республіки» (II. ÚS 91/99).

Конституційне регулювання права на судовий та інший правовий захист розділило режим правового захисту та конституційних принципів або інститутів,

які пов'язані із захистом права доступу до судового та іншого правового захисту, відповідно до ст. 46 Конституції Словацької Республіки, право на справедливий суд згідно зі ст. 47 і ст. 48 та окремі права, які пов'язані тільки із кримінальною відповідальністю і закріплені в ст. 49 і ст. 50<sup>3</sup>. Поправками ст. 46 Конституції Словацької Республіки гарантуються: а) право на доступ до суду, б) право на розгляд перед органом судової влади з конституційно закріпленою якістю, яка забезпечується цілим рядом організаційних і процедурних гарантій або перед іншим органом Словацької Республіки у випадках, коли це передбачає закон, в) право на перегляд законності рішення державного органу судом та г) право на відшкодування шкоди, заподіяної незаконним рішенням органу державної влади.

Ст. 46 Конституції Словацької Республіки визнає основні права в поєднанні із п. 1 ст. 51, відповідно до якої можна вимагати права, закріплені в ст. 46 тільки в межах законів, які реалізують ці положення. Якщо закон, який відповідне фундаментальне право або свободу (у такому разі права, які утворюють зміст судового та іншого правового захисту) виконує, не формує правову вимогу для вимагання основного права групою осіб, у цьому разі таке право або свобода, визнається конституційним правом, але в розгляді справи перед компетентним органом (будь то державний або судові органи) не можна досягти видачі окремого акту застосування права на користь конкретної особи<sup>4</sup>. З формулювання ст. 51 п. 1 Конституції Словацької Республіки є настільки очевидним, що всі основні права, закріплені в ст. 46, можна вимагати тільки в рамках законів, які його положення здійснюють. З цього принципу є виняток, пов'язаний із приєднанням Словацької Республіки до міжнародних договорів в області прав людини й основних свобод, які мають пріоритет над законами, відповідно до ст. 7 п. 5 або ст. 154с Конституції Словацької Республіки.

У коментарі до постанови ст. 46 Конституції Словацької Республіки<sup>5</sup> йдеться, що цитоване положення залежить від певних системних недоліків. У положеннях ст. 46 п. 1 і 2 відображені деякі права людини, які в Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод, закріплені в ст. 6 п. 1 і замість того, щоб в інших відповідних пунктах продовжувалися далі пов'язані з ними права або свободи, копіюючи міжнародні конвенції, ст. 46 п. 3 встановлює право на відшкодування збитку, заподіяного невірним управлінням, що є окремим правом, гарантованим в п.п. 1 і 2. Крім того, одне з основних процесуальних прав, яке ґрунтується на рівності учасників провадження і мало належати до основних ознак права на судовий та інший правовий захист, гарантуються аж у п. 3 ст. 47. Ці факти призвели до складних умов, які визначають правовий захист, що забезпечується п. 1 ст. 46, з чим пов'язане зниження рівня правової впевненості, яка мала бути однією з основ правової держави, якою Словацька Республіка, відповідно до положень п. 1 ст. 1 Конституції Словацької Республіки, є.

<sup>3</sup> SVÁK, J. – CIBULKA, L. Ústavné právo Slovenskej republiky. Vybrané otázky teórie, výučby a praxe. Žilina : Poradca podnikateľa, 2006. s. 545.

<sup>4</sup> DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax. Bratislava : C. H. Beck. 2015. s. 973.

<sup>5</sup> Детальніше: DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax. Bratislava : C. H. Beck. 2015. s. 840.

Проблеми застосування можуть також викликати і саме визначення сьомого розділу другої глави Конституції Словацької Республіки, а саме п. 1 ст. 6 Європейської конвенції про права людини і основні свободи і ст. 36 Хартії основних прав і свобод. У той час, як Конституція Словацької Республіки ст.ст. 46–50 вважає правами, які становлять зміст, права на судовий та інший правовий захист і, зокрема, термін «*право на справедливий судовий розгляд*» не містить, термінологія Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод зазначений термін чітко закріплює, коли права, які Конституція Словацької Республіки вважає за права на судовий та інший правовий захист, підводять під право на справедливий судовий розгляд.

Право на справедливий судовий розгляд є основою Європейської конвенції з прав людини та основних свобод, оскільки його змістом є право на правозастосування права. Право саме по собі без цього аспекту є лише мертвою буквою<sup>6</sup>.

Конституційно закріплені основні процесуальні права, також включені в ст. 47 Конституції Словацької Республіки. Цими основними правами є: а) право зберігати мовчання, б) право на юридичну допомогу, в) право на рівність всіх сторін, г) право на перекладача.

На відміну від ст. 46 Конституції Словацької Республіки, яка визнає основні права, закріплені в ній тільки в поєднанні зі п. 1 ст. 51, основні процесуальні права, надані ст. 47, не потрапляють під таке обмеження. Це означає, що ці права не обмежені масштабами реалізації закону. З цієї причини вони не так захищені позитивним зобов'язанням, на підставі якого Словацька Республіка гарантує деякі основні права, визнані Конституцією Словацької Республіки. Основні процесуальні права, закріплені в ст. 47 Конституції Словацької Республіки, захищені позитивним зобов'язанням тільки в тому разі, якщо вони потрапляють під такі зобов'язання відповідно до міжнародних конвенцій про права людини й основні свободи<sup>7</sup>. Конституція Словацької Республіки з метою коригування умов надання правової допомоги в розгляді перед судом, іншими державними органами або органами державного управління з самого початку розгляду надає право законодавчому органу на прийняття спеціального закону.

Норми, які містяться в ст. 47 Конституції Словацької Республіки (ст. 37 Хартії основних прав і свобод), гарантують право на справедливий судовий розгляд в тій області, яка в межах процесуального права видається найбільш важливою. Цитована стаття застосовується до будь-якого розгляду у від-

повідному національному органі, активація гарантій, що містяться в ньому, відбувається на самому судовому процесі<sup>8</sup>. Не можна окремі права розуміти відділено, треба розглядати їх разом. Прикладом може слугувати саме ст. 47, в якій перегукуються окремі права. У кожній правовій державі має бути забезпечена рівність сторін, і для того аби ця рівність фактично була забезпечена, вона пов'язується з іншими правами, наприклад із правом розуміти мову, якою ведеться судочинство і правом на отримання юридичної допомоги з метою запобігання нерівного статусу сторін, якщо сторона не розуміє юридичної або іншої професійної термінології. Таким чином, право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги (в особі адвоката або іншого законного представника), а також право на перекладача мали бути узгоджені із забезпеченням справедливого судового розгляду навіть для тих осіб, які не мають на це коштів. Право на мовчання містить п. 1 ст. 47. Його конституційне закріплення особливо важливе в галузі кримінально-процесуального судочинства, де державні органи (контрагент щодо посади прокурора) не можуть отримати процедурну перевагу через те, що вони можуть диспонувати монополією заради виконання своєї власної волі.

У виразний спосіб до інститутів, що містяться в ст. 47 Конституції Словацької Республіки, виражається закон Європейського суду з прав людини<sup>9</sup>. Про право зберігати мовчання говориться, наприклад, у справі «Джон Мюррей проти Сполученого Королівства», а про юридичну допомогу і про її необмеженість говориться, напр. у справі «Ейрі проти Ірландії» або в справі «Креуз проти Польщі». Важливість права на отримання юридичної допомоги у випадках надання притулку підкреслено у справі Чонки проти Словаччини. Потреба в можливості представити свою справу (принцип змагальності), представлена у справі «Грецькі нафтопереробні заводи компанії «Стрен» і Стратіс Андреадіс проти Греції».

П. 1 ст. 48 Конституції Словацької Республіки (п. 1 ст. 38 Хартії основних прав і свобод) гарантує право на законного суддю. Відповідно до п. 2 ст. 48 Конституції Словацької Республіки (п. 2 ст. 38 Хартії основних прав і свобод), гарантуються чотири основних процесуальних права, які можуть здійснюватися спільно або роздільно: а) право на публічне слухання з цього питання, б) право на розгляд справи без невиправданої затримки, в) право на розгляд справи у присутності учасника справи та г) право коментувати будь-які свідчення.

Процесуальні права, включені в ст. 48 Конституції Словацької Республіки, є процесуальними правами, дотримання яких в судовому процесі є необхідним для досягнення мети права на справедливий судовий розгляд. У матеріальному сенсі вони творять істотні риси суду. Без виконання цих рис не можна стверджувати, що суд виніс рішення. Суд у матеріальному сенсі є таким об'єктом, який є незалежним і складається з суддів, які під час прийняття рішення будуть незалежними, об'єктивними і неупередженими. Він має бути забезпечений доступом до всіх фактичних

<sup>6</sup> IVOR, J. a kol. Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : IURA EDITION. 2010. s. 59.

<sup>7</sup> DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax. Bratislava : C. H. Beck. 2015. s. 901.

<sup>8</sup> WAGNEROVÁ, E. – ŠIMÍČEK, V. – LANGÁŠEK, T. – POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012. s. 771.

<sup>9</sup> WAGNEROVÁ, E. – ŠIMÍČEK, V. – LANGÁŠEK, T. – POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012. s. 772.



та правових обставин справи та зобов'язаний дотримуватися і поважати основні гарантії справедливого судового процесу<sup>10</sup>. Найточнішим визначенням згаданої статті є ствердження, що містить деякі організаційні та процедурно-технічні нормативні накази, яким має відповідати кожна процедура з точкою зору справедливості. В остаточному рішенні ці аргументи ми не знайдемо, однак вони істотно впливають на його зміст.

Загальною характерною рисою права на законного суддю, права на відкрите слухання справи, права на слухання без невинуватої затримки, права учасника слухання бути присутнім на обговоренні цього питання, права коментувати будь-які свідчення є залежністю цих прав від матеріальної і фінансової безпеки судової системи, яка є в руках виконавчої влади. Збереження будь-якого з вищевикладених прав підвищує витрати, які можуть здатися непотрібними, але їх дотримання є принциповим<sup>11</sup>. З цієї точки зору, можна вважати правосуддя дорогим, але його внесок у розвиток суспільства є неминучим і незаперечним.

Ст.ст. 49, 50 Конституції Словацької Республіки містять положення, що стосуються кримінального судочинства. Під час інтерпретації конкретних гарантій, які визнаються обвинуваченому, варто мати на увазі, що їх спільна основа регулюється ст.ст. 46–48 Конституції Словацької Республіки (п. 1 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод та ст.ст. 36–38 Хартії основних прав і свобод)<sup>12</sup>.

Ст. 49, яка передбачає, що тільки закон встановлює, яке саме провадження вважається злочином і яке покарання або інші стягнення відповідно до закону можна призначити за його вчинення, інтерпретується в поєднанні з §1 Закону № 300/2005 З.з. (Кримінальний кодекс зі змінами та доповненнями). Конституційний суд Словацької Республіки в зв'язку з наведеними статтями Конституції проголошує: «Ст. 49 Конституції Словацької Республіки є конституційним принципом, що дає змогу тільки законодавцю встановити, яка процедура є злочином і яке покарання чи стягнення права або майна можна призначити за його вчинення. Цей принцип передбачає суб'єктивне право особи, яка може бути притягнута до кримінальної відповідальності в порядку, встановленому законодавчим органом тільки за дію, яку визнає кримінальним злочином тільки законодавець» (III. ÚS 61/01). Кримінальний закон, відповідно до положень §1, регулює види покарань і заходів захисту, основи і виникнення кримінальної відповідальності, умови винесення вироку і характеристики та класифікацію елементів кожного злочину.

<sup>10</sup> Там же. Ž. s. 787.

<sup>11</sup> WAGNEROVÁ, E. – ŠIMÍČEK, V. – LANGÁŠEK, T. – POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012. s. 789.

<sup>12</sup> Там же. s. 169.

<sup>13</sup> IVOR, J. a kol. Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION. 2010. s. 57.

Відповідно до §8 Кримінального кодексу, кримінальним злочином є тільки такі злочини, характеристики яких викладені в Кримінальному кодексі, якщо законом не передбачено інше. У згаданому положенні міститься, по суті, основний принцип «немає злочину без закону» (nullum crimen sine lege), який є одним з основних і найважливіших принципів кримінального права. Процедурним додатком є принцип переслідування тільки на законних підставах і законним чином відповідно до положень §2 п. 1 Кримінально-процесуального кодексу. Іншим істотним принципом, який можна вивести з формулювання п. 2 ст. 48 Конституції Словацької Республіки є принцип «немає покарання без закону» (nulla poena sine lege).

Процедурний принцип переслідування тільки на законних підставах і законним чином, що є доповненням до двох основних принципів, гарантує те, що без жодних підстав або неналежним чином не будуть порушуватися права та інтереси, які захищають тих, щодо яких відкрито кримінальне переслідування, і тих, хто бере участь у кримінальному провадженні<sup>13</sup>. Цей принцип застосовується завжди і знаходить своє місце у разі доведення вини. Жоден доказ, який був отриманий або виконаний незаконним чином, є абсолютно неефективним, і суд такий доказ у рішенні не може брати до уваги.

Відповідно до п. 1 ст. 50 Конституції Словацької Республіки, тільки суд приймає рішення про вину і покарання за кримінальні злочини. Конституційний суд Словацької Республіки в зв'язку з цим заявив: «Метою п. 1 ст. 50 є в інтересах правової визначеності кожного власника основних прав і свобод гарантувати, що єдиний державний орган, який уповноважений приймати рішення про вину і покарання за вчинене діяння, є компетентний суд загальної юрисдикції, який, як правило, на питання про винність під час прийняття рішення не є істотно обмеженим, але в питанні про винесення вироку ці обмеження є більш очевидними, коли суд обмежений видами покарання, які зазначені в законі, звичайно, окрім випадків, коли суд утримується від покарання» (III. ÚS 107/08).

Процедурні гарантії кримінального процесу, дотримання яких є обов'язковим для того, аби судовий процес вважався справедливим, містять додаткові положення ст. 50 Конституції Словацької Республіки. Цими гарантіями є: а) презумпція невинуватості, б) право на захист, в) право обвинуваченого зберігати мовчання. Мета цих гарантій полягає в спробі усунути і пом'якшити втручання або наслідків втручання кримінального права.

П. 5 ст. 50 Конституції Словацької Республіки передбачає, що ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за злочин, за який він уже був засуджений або виправданий. Однак цей принцип не виключає застосування виняткової процедури правового захисту відповідно до закону. Перше речення цієї статті проголошує конституційну основу з метою захисту від покарання за злочин, який винний вчинив, якщо вже був за цей злочин засуджений.

Водночас створюється конституційна основа перед новим переслідуванням тих, хто колись був виправданий. Зазначеному положенню, яке звучить як «*ne dvíci no tii samii správi*» (*ne bis in idem*), надається конституційне значення<sup>14</sup>. Принцип *ne bis in idem* на законному рівні регулюється положенням §2 п. 8 Кримінально-процесуального кодексу і є проекцією конституційного принципу, закріпленого в п. 5 ст. 50 Конституції Словачької Республіки.

Відповідно до п. 6 ст. 50 Конституції Словачької Республіки, злочинність діяння розглядається, а покарання призначається відповідно до закону, який діяв на час вчинення цього діяння. Пізніший закон буде застосований у тому разі, якщо він сприятливіший для злочинця. Цитованою статтею гарантується захист перед повторним переслідуванням за злочин. Його мета полягає в тому, щоб гарантувати фізичній особі, яка має статус потенційного злочинця, захист від засудження за такий злочин, який на момент вчинення злочину не існував<sup>15</sup>.

Конституційний Суд у зв'язку з цим зазначає: «Ігнорування принципів часових рамок Кримінального кодексу суперечить конституційним принципам і порядку, закріпленим у п. 6 ст. 50 Конституції Словачької Республіки. Під час оцінки сприятливішого закону треба мати на увазі Кримінальний кодекс загалом, і він також має застосовуватися загалом. Термін

«сприятливий» у Кримінальному кодексі оцінюється щодо злочину. Якщо розглядаються тільки бланкові правові норми, їх «сприятливість» також оцінюються відповідно до правил, що діяли на момент скоєння злочину, на які кримінальна норма посиляється. Правоохоронні органи і суди з метою проведення оцінки та інтерпретації тексту Кримінального кодексу, що саме є сприятливим для правопорушника, мають також керуватися міжнародним договором, якими наша республіка пов'язана, прецедентним правом Конституційного суду Словачької Республіки та Європейського суду з прав людини» (PL. ÚS 9/2013).

**Висновки.** Одним із найважливіших основних прав людини є основне право на судовий та інший правовий захист, закріплене в сьомому розділі другої глави Конституції Словачької Республіки. За змістом конституційна концепція основного права на судовий та інший правовий захист прийняла режим міжнародних конвенцій. Конституційні права, закріплені у ст.ст. 46–50 Конституції Словачької Республіки, можна розглядати як суб'єктивні права фізичних осіб (громадян держави), а також як певні конституційні принципи, які можуть бути основою права кожної людини. Зазначені права далі характеризуються, визначаються і розробляються в інших законодавчих актах, які застосовуються щодо цивільних або кримінальних справ.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. REPÍK, B. 1999. *Ľudské práva v súdnom konaní*. Bratislava : Vydavateľstvo MANZ. 1999. 256 s. ISBN 80-85719-24-X.
2. DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax*. Bratislava : C. H. Beck. 2015. 1603 s. ISBN 978-80-89603-39-8.
3. IVOR, J. a kol. 2010. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava : IURA EDITION. 2010. 1049 s. ISBN 978-80-8078-309-9.
4. SVÁK, J. – CIBUĽKA, Ľ. 2006. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Vybrané otázky teórie, výučby a praxe*. Žilina : Poradca podnikateľa, 2006. 647 s. ISBN 8088931460.
5. WAGNEROVÁ, E. – ŠIMÍČEK, V. – LANGÁŠEK, T. – POSPÍŠIL, I. a kol. 2012. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЗАКОНІВ:

1. II. ÚS 91/99. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 16. decembra 1999.
2. III. ÚS 61/01. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. júna 2001.
3. III. ÚS 107/08. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. apríla 2008.
4. PL. ÚS 9/2013. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. septembra 2014.

<sup>14</sup> DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax*. Bratislava : C. H. Beck. 2015. s. 969.

<sup>15</sup> DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky – Veľký komentár. Teória a prax*. Bratislava : C. H. Beck. 2015. s. 971.